

نقد ویراستاری روزنامه خبر جنوب سال ۱۳۹۵

فاطمه راستی^۱، زیبا قلاوندی^۲

^۱ دانشجوی کارشناسی ارشد ادبیات فارسی دانشگاه سلمان فارسی کازرون.

^۲ استادیار بخش زبان و ادبیات فارسی دانشگاه سلمان فارسی کازرون.

نام نویسنده مسئول:

فاطمه راستی

چکیده

رسانه‌ها در شکل‌گیری رفتار اجتماعی مردم نقش موثر و انکارناپذیری دارند. غلط‌نویسی واژه‌ها، جمله‌سازی‌های پیچیده و مبهم و تحلیل نادرست از اخبار، نقش به‌سزایی در فرهنگ اجتماعی دارد. روزنامه باید زبانی ساده، روشن و جذاب داشته باشد. مخاطبان رسانه‌ها به ویژه مطبوعات، قشرهای مختلف جامعه هستند و از کم‌سوادترین قشر تا روشنفکران و نخبه‌های جامعه را در بر می‌گیرد. از این رو نگارش درست روزنامه با توجه به مخاطب‌شناسی و نیازسنجی مخاطب از اهمیت بالایی برخوردار است. پژوهش حاضر به نقد روزنامه خبر جنوب سال ۱۳۹۵ (شش ماهه اول سال) می‌پردازد. روزنامه در دو بخش ویرایش فنی و زبانی بازبینی شده است. در بخش فنی خطاهای سجاوندی، شیوه خط فارسی و در بخش زبانی خطاهای واژگانی و دستوری بررسی شده است و در پایان روشن می‌شود که روزنامه تا چه اندازه درست‌نویسی و قواعد فنی و زبانی و نگارش زبان فارسی را رعایت کرده است.

واژگان کلیدی: ویرایش، ویراستاری، روزنامه، ویرایش فنی، ویرایش زبانی.

مقدمه

یکی از قدیمی ترین مأخذی که در آن واژه روزنامه آمده است، دیوان اشعار عنصری است: به روزنامه ایام در همه پیداست اگر بخواهی دانست روزنامه بخوان این واژه مرکب است از روز + نامه (نامک پهلوی) و معرب آن روزنامج و روزنامه است. ابوریحان بیرونی، ثعالبی و یاقوت حموی هرکدام، واژه روزنامه را در کتاب های خود به کار برده اند. (باقریان نژاد، ۱۳۷۱: ۸)

واژه روزنامه یا روزنامهچه در زبان و ادبیات فارسی تاریخ و سابقه طولانی دارد و در بسیاری از کتاب های کهن دیده می شود؛ چنان که عنصری، فردوسی، ناصر خسرو، نظامی و خاقانی این واژه را به کار برده اند. روزنامه در نظم و نثر کهن به عنوان یک اصطلاح به کار رفته است. محیط طباطبایی به نقل از غیث اللغات ابواسحاق کرمانی می نویسد «روزنامهچه دفتری است مشتمل بر جمع و خرج و غیره و صورت احکام و پروانه جات و آنچه در دیوان واقع می شود». (طباطبایی، ۱۳۷۵: ۱۴). آنچه به طور کلی از منابع کهن گرفته می شود این است که در آن زمان اتفاقات، حوادث روزانه، محاسبات امور دیوانی و درباری، احوال وقایع جنگ و فتوحات را در دفتری ثبت و ضبط می کردند که به آن روزنامه یا روزنامهچه می گفتند. در زمان پادشاهی خشایارشا احوال جنگ ها، اوضاع شهرستان ها و اخبار داخلی کشور بر روی پوست و چرم نوشته و به وسیله قاصدان به سراسر ایران فرستاده می شد. بعد از ورود اسلام به ایران، روزنامه نویسی با تغییراتی همچنان ادامه یافت. زمانی که ابومسلم خراسانی علیه حکومت عباسیان قیام کرد، برای تشویق ایرانیان به قیام، «شب نامه» پخش می کرد. باقریان نژاد، ۱۳۷۱: ۱۲. صاحب بن عباد، نویسنده و وزیر معروف آل بویه، روزنامهچه ای داشت که احوال و وقایع روزانه را در آن می نوشت. (مسعودی، ۱۳۸۲: ۱۱). رحیم رضا ملکزاده معتقد است کلمه روزنامه در معنی و مفهوم امروزی اولین بار در کتاب «مآثر الآثار» اثر اعتماد السلطنه در زمان ناصر الدین شاه قاجار به کار رفته است. (آرین پور، ۱۳۷۴: ۲۳۵).

روزنامه نویسی در معنای امروزی بعد از ورود صنعت چاپ به ایران در زمان محمدشاه قاجار سال ۱۲۵۳ ه. ق آغاز گردید عباس میرزا پسر فتحعلی شاه، از نخستین کسانی بود که از پیشرفت های علمی در مغرب زمین آگاهی یافت و با آوردن نخستین ماشین چاپ و احداث چاپخانه در تبریز، امکانات لازم را برای چاپ کتاب و روزنامه فراهم کرد. (مولانا، ۱۳۹۲: ۴۱-۴۰)

اولین روزنامه فارسی در ایران، به نام «کاغذ اخبار» در زمان پادشاهی محمد شاه قاجار منتشر شد. این روزنامه در سال ۱۲۵۳ ه. ق به سر دبیری میرزا صالح شیرازی در تهران منتشر شد. روزنامه با خط نستعلیق نوشته می شد؛ در دو صفحه، روی کاغذی با قطع بزرگ که پشت آن سفید بود ماهانه انتشار می یافت. (همان)

درباره اولین روزنامه ایران اختلاف نظر وجود دارد. تا کنون روشی معین و منظم درباره اولین روزنامه ایران صورت نگرفته است. همچنین درباره انتشار روزنامه اخبار و این که شماره ای از آن وجود دارد یا نه اختلاف نظر های زیادی وجود دارد. تاریخ نویسان زیادی چون «براون»، «رابینو»، «محمد علی خان تربیت» و «صدر هاشمی» از انتشار روزنامه اخبار اظهار بی اطلاعی کرده اند و یا در شک و تردید بوده اند و بر این باورند که اولین روزنامه در ایران به سبک کنونی «روزنامه وقایع اتفاقیه» است که در سال سوم سلطنت ناصرالدین شاه، توسط امیر کبیر تأسیس شد. (همان: ۴۵-۴۴).

سیزده سال پس از انتشار روزنامه میرزا صالح شیرازی دومین روزنامه ایران به نام «زاهیر دها» به معنای «پرتو شناسی» به زبان آسوری (سریانی شرقی جدید) در ارومیه منتشر شد. آن چه در سر لوحه این روزنامه دیده می شد تصویر خورشید درخشان به اضافه نام روزنامه بود که زیر این نام، آیه ای از انجیل نقش بسته بود: «آن گاه نور نو چون فجر طلوع خواهد کرد.» (پروین، ۱۳۷۷: ۱۳۷-۱۳۶). سومین روزنامه به زبان فارسی و به طور رسمی به نام «وقایع اتفاقیه» به دستور امیر کبیر، زیر نظر دولت در تهران منتشر گردید. این روزنامه با چاپ سنگی و در چهار صفحه، به طور هفتگی در تهران و تمام استان ها و شهر های بزرگ منتشر می شد. (مولانا، ۱۳۹۲: ۶۵).

روزنامه به این شکل امروزی در نتیجه ارتباط زیاد مردم شهر و نیاز مردم به کسب اطلاع از اوضاع و احوال یکدیگر به وجود آمد و به بیداری مردم و نشر معارف و ادبیات کمک شایانی کرد. امروزه روزنامه از لوازم ضروری زندگی ملل متمدن دنیا محسوب می شود. (دهخدا) پیدایش وسایل ارتباطی و رسانه های گروهی، زندگی انسان معاصر را با زندگی مردمان دوره های پیش سخت متفاوت کرده است. پیدایش این وسایل تنها یک گام عملی نبوده است، بلکه در زمینه های نظری همگام یا مقدم بر آن ها، پیشرفت های شگرفی حاصل شده است. (باطنی، ۱۳۷۰: ۱۱۹). در دوران معاصر به ویژه در کشور ما رسانه های همگانی از جمله مطبوعات نقش عمده ای در گفت و شنود ملی و ناگزیر تأثیر گسترده ای بر سرنوشت زبان گذاشته اند. کلام، عمده ترین ابزار این رسانه هاست که هر روز با انبوهی از مردم سخن می گویند. با توجه به این که در نظام آموزشی ما، آموزش زبان فارسی به نحو ناقصی صورت می گیرد و دانش آموختگان، زبان فارسی را خوب نمی آموزند و چندان مهارتی در به کارگیری آن کسب نمی کنند، کیفیت زبان رسانه های همگانی آنان را به آسانی تحت تأثیر قرار می دهد و خواه ناخواه به الگوبرداری و پیروی وا می دارد. (ایرانی، ۱۳۷۵: ۱۶۷). بر همین اساس رسانه ها نقش مؤثری در به کارگیری زبان،

در بین جامعهٔ امروزی دارد. پس زبان رسانه باید ساده، همه فهم و بدون از غلط های نگارشی و ویراشی باشد که مخاطب بتواند متن را درست بخواند.

گسترش علوم ارتباطات و نیاز بشر به کسب اخبار و آگاهی های روزمرهٔ جهان در کمترین زمان ممکن، سبب شده است تا سازمان های ارتباط جمعی توسعه یابد و با توجه به این نیاز ها تخصص های گوناگونی به وجود آید. (بدیعی، ۱۳۹۳: ۹)

در برخی از کشور های دنیا روزنامه هایی با تیراژ روزانه ۲۰ میلیون نسخه منتشر می شود. کشورهای اروپایی و آمریکایی و کشورهای آسیایی (چین، هند، پاکستان و ژاپن) به عنوان کشورهایی هستند که روزنامه های پر تیراژ در آنجا چاپ می شود. اما در کشور ما با قدمت حدود ۱۳۰ ساله انتشار روزنامه ها و جمعیت ۷۷ میلیونی، هنوز روزنامه ای با تیراژ میلیونی منتشر نشده است. روزنامه های سراسر کشور به زحمت به ۸۰۰ هزار نسخه می رسد. بر اساس جدیدترین طرح رتبه بندی روزنامه ها، هشت روزنامه با کسب امتیاز بالای ۷۵، رتبه اول را به دست آورده اند. روزنامه های همشهری، دنیای اقتصاد، ایران، خبر ورزشی، جام جم، خراسان، اطلاعات و کیهان روزنامه هایی هستند که در رتبه اول قرار گرفته اند. روزنامه های خبر جنوب، شرق، اعتماد، شهروند، جوان، آفتاب یزد و عصر اقتصاد روزنامه هایی هستند که امتیاز بین ۶۰ تا ۷۵ را به دست آورده اند و در رتبه دوم قرار دارند. (<https://www.mehrnews.com>)

انتشار روزنامهٔ خبر جنوب از اول مهرماه سال ۱۳۵۸ آغاز شد و از آن سال تا کنون این روزنامه بدون حتی یک روز تعطیلی به مخاطبانش عرضه شده است. خبر جنوب یک روزنامهٔ محلی چاپ شیراز و وابسته به گروه رسانه ای خبر است که در استان فارس و بوشهر توزیع می شود. پرتیراژترین روزنامهٔ خارج از تهران و تنها روزنامهٔ بدون برگشتی تاریخ مطبوعات کشور است. تنها روزنامهٔ بخش خصوصی ایران که از ابتدای پیروزی انقلاب اسلامی تا کنون یعنی حدود ۳۹ سال بدون حتی یک شماره تعطیلی بی وقفه منتشر شده است و از این جهت رکورد دار بخش خصوصی مطبوعات ایران است. (<http://www.mehrnews.com>)

خبر جنوب یک روزنامهٔ محلی چاپ شیراز و وابسته به گروه رسانه ای خبر است که در استان فارس و بوشهر توزیع می شود.

روش کار

کتاب مبنای این پژوهش، کتاب های ویرایش و نگارش به ویژه کتاب راهنمای ویراستاری و درست نویسی اثر دکتر حسن ذوالفقاری است.

«ویرایش» از مصدر فارسی «ویراستن» گرفته شده است. پیشوند «Vi» به معنای دور از هم و جدا و «razis» به معنای نظم و ترتیب و در بر گیرندهٔ معنای دو مصدر «پیراستن» و «آراستن» است. (ذوالفقاری، ۱۳۹۲: ۱۳)

در گذشته مصححان متون کهن فارسی با اصلاح، تجدید نظر و مقابلهٔ متون، در عمل همان کار ویراستاران را انجام می دادند. کم کم با تدوین کتاب های دستور زبان فارسی و قاعده مند شدن آن، صدا ها کتاب و مقاله دربارهٔ مسائل خط، درست نویسی و املا نگاشته شد. امروزه عمل ویرایش یا بر روی کاغذ یا به روش الکترونیک در رایانه انجام می شود. (همان)

متنی که ویرایش می شود قدرت تأثیر گذاری بیشتری پیدا می کند. البته ویرایش الزما در چهارچوب ویرایش نوشتاری خلاصه نمی شود و مفهوم عام آن تغییر، تصحیح و تعدیل متن است. ویرایش در متن یعنی نهایت تدارک متن برای چاپ است. یعنی متن به طور کامل ویرایش شده است. (شکرخواه، ۱۳۷۹: ۷۰)

وقتی نویسنده براساس تصویر ذهنی متن را می نویسد آن را خالی از مشکل می بیند. ولی زمانی که متن به دست خواننده می رسد چون تصویر ذهنی نویسنده را ندارد در دریافت متن با خطا مواجه می شود. تقریباً هر اثری نیازمند ویرایش است تا به درک خواننده از متن کمک شود.

متن ویرایش شده در نهایت به گونه ای است که: ۱- خواننده بتواند متن را درست بخواند (خوانش درست). ۲- مخاطب بتواند درست خوانی و تند خوانی کند (خوانش تند). ۳- خواننده بتواند بر روی نکته های متن درنگ کند. ویرایش انواعی دارد ولی در این مقاله، تنها ویرایش فنی و زبانی و فنی بررسی شده است.

ویراستار کسی است که با آگاهی از انواع مسائل ویرایش، اثری را اصلاح، بازبینی، یکدست و برای چاپ آماده می کند. پس ویراستاری که ویرایش یک متن را بر عهده می گیرد باید براساس تخصص و شناسایی نوع متن آن را ویرایش کند. این آگاهی را داشته باشد که چه موقع کدام متن را ویرایش کند. با زبان فارسی آشنایی کامل داشته باشد تا بتواند به صحت بیان، فصاحت کلام و نظم مطالب توجه کند. ویراستار نباید تنها به ویرایش ظاهر متن توجه کند بلکه باید به ارتباط و پیوستگی معنا و مضمون متن و عنوان متن دقت کند تا بتواند یک متن خوب و رسا به مخاطب تحویل دهد. ویراستار مطبوعات نیز، باید ویژگی های داشته باشد از جمله:

۱- اطلاعات عمومی قوی و به روز داشته باشد.

۲- کارکرد ادبیات در خبر را بشناسد.

۳- مطالعات داستانی و فوق برنامه داشته باشد.

۴- فرق بین خبر، گزارش، مقاله و تفسیر را بداند و با تکنیک های ارائه آن آشنا باشد.

۵- با پوشش های خبری و شیوه های مؤثر نویسی خبر آشنایی داشته باشد.

۶- با کارکرد عکس، کایکاتور، طرح و کاربرد رنگ در مطبوعات آشنا باشد. (توکلی، ۱۳۷۹: ۱۴)

ویراستاران جایگاه مهمی در تحریریه ها دارند. فعالیت بین خبرنگارها و روزنامه نگارها را با مشی روزنامه هماهنگ و ارزیابی می کنند. تعداد ویراستاران بستگی به حجم کار خبری و گستردگی تحریریه دارد. هرچه تحریریه ها بزرگتر باشد به ویراستاران بیشتری نیاز است و هرچه کوچکتر باشد به تعداد کمتری نیاز است (بدیعی و...، ۱۳۹۳: ۱۲-۱۰). در برخی از تحریریه ها سردبیر خود، کار ویراستاری را انجام می دهد ولی پیشنهاد این است برای بهبود کار، ویراستار انجام این کار را بر عهده بگیرد. به نظر می رسد درباره روزنامه خبر جنوب هیچ گونه نقد ویراستاری صورت نگرفته است؛ این پژوهش در تلاش است که با ویرایش فنی، خطاهای سجاوندی و شیوه خط فارسی و با ویرایش زبانی، خطاهای واژگانی و دستوری را بررسی کند. مقاله قصد دارد شش ماه اول سال را بررسی کند و تنها به ویرایش صفحه سیاسی می پردازد. پنج نسخه در هر ماه (یکم، دهم، پانزدهم، بیستم و سی ام هر ماه).

۱-۲ پیشینه پژوهش

بدیعی است در باره ویرایش و نگارش و مربوط به آن، کتاب های بی شماری به زبان فارسی نگاشته شده است؛ اما در زمینه روزنامه نگاری و مطبوعات هم پژوهش هایی صورت گرفته است که شامل چند پایان نامه و مقاله به قرار زیر است: رضانژاد، حسین (۱۳۹۴). نقش روزنامه های فارسی زبان استانبول در انقلاب مشروطه ایران. این مقاله ارتباط میان روزنامه های برون مرزی در ایران و ساختار تحولات درونی آن ها را بررسی می کند. همچنین بیان می کند روزنامه های فارسی زبان استانبول (اختر، شمس و شاهسون) تا چه حد در شناخت تاریخ تجدد ایران عصر قاجار تأثیرگذار بوده است. تاکی، گیتی (۱۳۹۵). شیوه های گفتمانی تبلیغات روزنامه ها و مجلات زبان فارسی. این مقاله بر اساس الگوی وودز (woods) شیوه های گفتمانی به کار رفته در تبلیغات روزنامه ها و مجله ها را بررسی می کند. مجله های خانواده، موفقیت، خانواده سبز و روزهای زندگی و روزنامه های جام جم، همشهری، کیهان و اطلاعات، از هر کدام ده عدد از سال های ۱۳۹۸ و ۱۳۹۰ انتخاب کرده است. آن ها را بر اساس الگوی وودز (ال لوهایی صوتی، انتخاب کلمه ها، ساختار جمله ها و کاربرد معنایی) بررسی می کند.

اره چی، مهران (۱۳۹۰). بررسی تطبیقی الگوهای غیر معیار در مطبوعات ورزشی با تأکید بر بهینه سازی زبان مطبوعات ورزشی کشور. نگارنده در این پایان نامه مهمترین الگوهای غیر معیار مطبوعات ورزشی را دسته بندی کرده است. از میان نشریات ورزشی پنج روزنامه به نام های (ابرار ورزشی، البرز ورزشی، ایران ورزشی، خبر ورزشی و نود) برگزیده شده است. از هر روزنامه ۴۰۰ جمله را انتخاب کرده است و بر اساس الگوهای غیر معیار زبانی (آوایی، دستوری و واژگانی) بررسی شده اند.

بادامدردی، زهرا (۱۳۹۵). بررسی ویژگی های صوری و زبانی از روزنامه ها از دوران قاجار تا دوران معاصر.

این پایان نامه به بررسی و تحلیل ساختار صوری و زبانی برخی از روزنامه های دوره های قاجار، مشروطه، پهلوی، انقلاب اسلامی ایران، جنگ تحمیلی و دوران معاصر می پردازد.

ذوالفقاری، حسن (۱۳۸۶). آسیب شناسی زبان مطبوعات.

نگارنده زبان تعدادی از روزنامه ها و مجله های پرشماری را از دیدگاه الگوهای زبانی غیر معیار واکاوی کرده است. الگوهای زبانی غیر معیار را برابر با ساختمان زبان فارسی پیشنهاد می دهد و راه های پرهیز از الگوهای غیر معیار را پیشنهاد می دهد. این پژوهش زبان روزنامه را در سه بخش ویرایش فنی، بلاغی و زبانی واکاوی می کند.

احمدی، ثریا (۱۳۹۷). بازنمایی پیام های سلامت محور در مطبوعات (تحلیل مضمونی مطالب روزنامه های ایران، همشهری و جام جم). این مقاله بر اساس روش تحلیل محتوا، ۱۴۵ مطلب روزنامه های نام برده را طی دوره زمانی از اردیبهشت ۱۳۹۳ تا شهریور ۱۳۹۴ بررسی می کند. مشخص می نماید که کدام روزنامه بیشتر به حوزه سلامت توجه داشته است.

فرقانی، محمد مهدی (۱۳۹۲). بازتاب مؤلفه های فرهنگ مدرن در مطبوعات عصر قاجار.

این پژوهش نحوه انعکاس مؤلفه های مادی و غیر مادی فرهنگ مدرن در مطبوعات دوره قاجار را بررسی کرده است. بر اساس روش تحلیل محتوای کمی، محتوای دو نشریه وقایع اتفاقیه و اختر را واکاوی کرده است و بیان می کند که تنوع سبک و عناصر فرهنگ در کدام روزنامه بیشتر کاربرد دارد.

هادوی، محمد حسین (۱۳۹۱). تحلیل محتوای اخبار اجتماعی روزنامه ایزان و آفتاب یزد از دیدگاه رعایت اصول حرفه ای در خبر نویسی.

این پایان نامه صفحه اجتماعی روزنامه ایران و آفتاب یزد را با تأکید بر اصول حرفه ای روزنامه نگاری، با توجه به ساختار تنظیم خبر بررسی کرده است. همچنین بیان می کند تا چه میزان اصول برجسته سازی در اخبار این روزنامه ها به کار رفته است. سحاب اسدی ضمیر، کمال (۱۳۹۲). نقد ویراستاری روزنامه ایران در سال های ۱۳۷۳، ۷۶، ۸۰، ۸۴، ۸۸ و ۹۰ این رساله روزنامه ایران را در دو بخش ویرایش صوری و ویرایش زبانی - بلاغی بررسی کرده است و میزان پای بندی روزنامه ایران به اصول ویرایش فارسی و شاخص های درست نویسی و وران نویسی در مطبوعات را معرفی نموده است. با توجه به این که پژوهش حاضر به نقد ویراستاری روزنامه خبر جنوب می پردازد تاکنون پژوهشی در زمینه روزنامه خبر در یک سال مشخص صورت نگرفته است.

۲- ویرایش زبانی

ویراستار در این نوع ویرایش باید خطاهای واژگانی، خطاهای دستوری، ابهام زدایی از عبارت های نامفهوم، کوتاه کردن جمله های طولانی، گزینش واژگان فارسی مناسب برای واژگان غیر فارسی و ساده سازی و روان سازی متن را بررسی کند. هدف ویراستار در ویرایش زبانی، درستی و روشنی و روانی در بیان مطلب است. ویرایش زبانی خود، انواعی دارد از جمله:

۲-۱ خطاهای واژگانی

۲-۱-۱ واژگان عربی در فارسی

واژگان فارسی به هیچ روی تنوین نمی پذیرند و نباید آن ها را با تنوین به کار برد. تنوین خاص واژگان عربی است و کاربرد آن با واژگان فارسی درست نمی باشد. (یاحقی، ۱۳۸۸: ۲۹) تا آن جا که امکان دارد باید از واژگان فارسی به جای واژگان عربی استفاده کرد تا متن ساده تر و مخاطب درک راحت تری از متن داشته باشد.

نمونه های از کاربرد نادرست واژگان عربی در فارسی در روزنامه خبر جنوب:

آقای خلخالی و محمدی گیلانی گاهاً حکم های سختی دادند. (۱/۵) به جای آن از واژه (گاه گاه یا گاهی اوقات) استفاده شود. هرکسی به پست و مقامی می رسد طبیعتاً مخالفانی خواهد داشت. (همان) (به طور طبیعی) واژه فارسی نباید همراه با تنوین آورده شود. صحیح است از واژه «به طور طبیعی» استفاده شود. آرامش و ثبات امروز جامعه و پیشرفت های حاصله، مرهون همین روحیه امید و آرامش مردم است. (۳۰/۳) (بدست آمده، گروه) حسین فریدون برادر و دستیار ویژه رئیس جمهور اخیراً به برخی از نزدیکان خود درباره دیدارش با مصطفی تاج زاده گفته است. (همان) (به تازگی)

در دولت نهم دو سازمان با کار کارشناسی مجدداً تفکیک شد. (۵/۲۰) (دوباره، جدا) برای تعدای از متهمان اخلال ارزی حبس های طویل المدتی صادر شده است. (۲/۲۰) (طولانی مدت) نوبت دوم آگهی مزایده امثال زنجانی ۱۵ تیر امسال در جراید کثیرالانتشار منتشر شده که در این آگهی ۱۲ ملک و آپارتمان از سوی شرکت بازرگانی آسمان کیش به مزایده گذاشته شده است. (۵/۲) (روزنامه های پر شماری) سید رضا نقوی در سخنرانی پیش از خطبه های نماز جمعه تهران پشتیبانی از مسئولان خدمت نظام را وظیفه نماز جمعه دانست. (همان) (خدمتگزار)

رئیس فراکسیون امید در مجلس با بیان این که عده ای مترصد فرو پاشی شورای عالی سیاست گذاری اصلاح طلبان بودند، بر ضرورت فعالیت این شوری با حفظ انسجام تأکید کرد. (همان) (چشم به راه)

مذاکرات هسته ای برای استیفای مهمترین حقوق تضییع شده از ملت بود. (۶/۱۰) (هدر رفته)

البته همچنان در این مسیر مشکلاتی وجود دارد که باید مرتفع شود. (۳/۳۰) (برطرف)

۲-۲ خطاهای دستوری

۲-۲-۱ خطاهای کاربرد نادرست جمله

یک یا چند واژه که با هم مفهومی را به ذهن منتقل می کنند و حتما یکی از واژه ها در نقش فعل به کار می رود را جمله می گویند. (رضایی، ۱۳۹۲: ۱۳۹)

به طور طبیعی هر یک از بخش های جمله دارای اجزای مشخصی است که رعایت آن لازم است؛ در غیر این صورت نظم طبیعی جمله بر هم می خورد و نامفهوم و دشوار می شود که فهم خواننده را دچار مشکل می کند.

۲-۲-۱-۱ آوردن دو فعل پشت سر هم

زمانی که دو فعل در یک جمله پشت سر هم بیاید جمله را طولانی می کند. (ذوالفقاری، ۱۳۹۲: ۲۲۲) اگر این مورد در نوشته زیاد به چشم بخورد خستگی خواننده را در پی دارد و باعث می شود تا خواننده درک لازم از متن را به دست نیابد. نمونه های آوردن دو فعل پشت سر هم در روزنامه خبر جنوب:

جمله نادرست: دولت منتظر ابلاغ سیاست های کلی انتخابات در مجمع تشخیص و با نظر رهبری در حال بررسی است خواهد بود و به محض ابلاغ این سیاست ها لایحه قانون انتخابات را بر اساس آن تقدیم مجلس خواهد کرد. (۵/۲۰)

جمله درست: دولت منتظر ابلاغ سیاست های کلی انتخابات خواهد بود که این ابلاغ در مجمع تشخیص و با نظر رهبری در حال بررسی است.

جمله نادرست: سفیر ژاپن در مهمانی شام «یکی از آشنایان ایرانی» که با حضور تعدادی دیگر از دیپلمات های خارجی برگزار شد، حضور یافت. (۶/۱)

جمله درست: سفیر ژاپن در مهمانی شام «یکی از آشنایان ایرانی» حضور یافت. این مهمانی با حضور تعدادی دیگر از دیپلمات های خارجی برگزار شد.

جمله نادرست: پروژه ای که در زمانی که این کشور تحت تحریم های بین المللی قرار داشت، شروع شد. (همان)

جمله درست: پروژه در زمانی شروع شد که کشور تحت تحریم های بین المللی قرار داشت.

جمله نادرست: حجت الاسلام والمسلمین صدیقی امام جمعه موقت تهران، در مسجد کریمخان تبریز با بیان اینکه عزت ما ریشه در عاشورا دارد، اظهار داشت: ما از کربلا و مکتب حسین اقتدار خود را کسب کرده ایم. (۲/۳۰)

جمله درست: حجت الاسلام والمسلمین صدیقی امام جمعه موقت تهران، در مسجد کریمخان تبریز اظهار داشت: عزت ما ریشه در عاشورا دارد. ما از کربلا و مکتب حسین اقتدار خود را کسب کرده ایم.

معاون اول قوه قضاییه با بیان اینکه دیدار فائزه هاشمی با اعضای فرقه ضاله بهائیت زشت و قبیح بود گفت: مطابق قانون با وی برخورد شود. (همان)

جمله درست: معاون اول قوه قضاییه گفت: دیدار فائزه هاشمی با اعضای فرقه ضاله بهائیت زشت و قبیح بود. مطابق قانون با وی برخورد شود.

جمله نادرست: رئیس مجلس شورای اسلامی با بیان اینکه اگر بخواهیم وفاق داشته باشیم باید وحدت را رعایت کنیم، گفت: وجود وفاق در یک جامعه نیازمند سه محور است. (همان)

جمله درست: رئیس مجلس شورای اسلامی گفت: اگر بخواهیم وفاق داشته باشیم باید وحدت را رعایت کنیم. وجود وفاق در یک جامعه نیازمند سه محور است.

جمله نادرست: آثار این موفقیت را در مذاکرات بین المللی و در ملاقات های خارجی که داشته ام، دیده ام. (۲/۱۵)

جمله درست: ملاقات های خارجی و مذاکرات بین المللی که داشته ام آثار این موفقیت را دید

جمله نادرست: در مورد ریاست خبرنگان هم هرگونه که نمایندگان خبرنگان تصمیم بگیرند، انتخاب خواهد شد. (۲/۳۰)

جمله درست: نمایندگان خبرنگان هرگونه که تصمیم بگیرند، ریاست خبرنگان انتخاب خواهد شد.

۲-۲-۱-۲ عدم تقسیم جمله بلند به چند جمله کوتاه

گاهی اوقات جمله های برخی نوشته ها تا آن حد طولانی است که مخاطب سر و ته نوشته را گم می کند و سر رشته مطلب از دستش می رود حتی می توان گفت که نوشته را رها می کند و از خواندن آن سر باز می زند.

برخی از مترجمان و حتی بعضی از نویسندگان، بخاطر الگو پذیری از زبان های بیگانه، به جای آن که مطلب خود را در چند جمله

کوتاه بیان کنند آن را در یک جمله طولانی بیان می کنند که دارای فعل یا صفت است. (ارژنگ، ۱۳۸۹: ۱۲۹)

در نوشته‌های رسمی بخصوص نوشته‌های پرتیراژ، جمله‌ها باید طوری به کار رود که نه زیاد کوتاه و نه زیاد بلند باشد. باید تعادل بین جمله‌ها برقرار شود.

نمونه‌های جمله‌های طولانی در روزنامه‌ی خبر جنوب:

جمله‌ی نادرست: به گزارش ایلنا، آیین معارفه اولین فرمانده هوانیروز سپاه پاسداران انقلاب اسلامی با حضور سرتیپ پاسدار محمد پاکپور فرمانده نیروی زمینی سپاه و جمعی از فرماندها و مسئولان در محل ستاد فرماندهی نیروی زمینی سپاه برگزار شد. (۲/۱)

جمله‌ی درست: به گزارش ایلنا، آیین معارفه اولین فرمانده هوانیروز سپاه در محل ستاد فرماندهی نیروی زمینی سپاه برگزار شد. در این جلسه سرتیپ پاسدار محمد پاکپور فرمانده نیروی زمینی سپاه و جمعی از فرماندها و مسئولان حضور داشتند.

جمله‌ی نادرست: به استحضار می‌رسانم: شایعات، فضا سازی و بی‌اخلاقی‌های بی‌حد و اندازه‌ای نسبت به اینجانب روا داشته شده و مواردی را به اینجانب منتسب کرده‌اند که هر یک به تنهایی به منزله زیر سوال بردن شخصیت و آبروی یک مسلمان است و بعضاً دارای حدود شرعی است و نیازمند برخورد سریع و فوری مسئولان امر و مسئولان انتظامی و قضایی در یک جامعه اسلامی است که به حق بنا به فرموده معصوم صلوات ... علیه حرمت و آبروی مسلمان بالاتر از حرمت خانه کعبه قلمداد گشته است. (۱/۵)

جمله‌ی درست: به استحضار می‌رسانم: شایعات، فضا سازی و بی‌اخلاقی‌های بی‌شماری به این جانب نسبت داده‌اند که دارای حدود شرعی است. هر یک به تنهایی به منزله زیر سوال بردن شخصیت و آبروی یک مسلمان است. بنا به فرموده معصوم صلوات ... علیه حرمت و آبروی مسلمان بالاتر از حرمت خانه کعبه قلمداد گشته است. بنابراین نیازمند برخورد سریع مسئولان قضایی در یک جامعه است.

جمله‌ی نادرست: عبدالرضا مصری نماینده کرمانشاه و از اعضای متولفه یکی از افراد معتمد اصواگرایی در کنار پزشکین نماینده اصلاح طلب تبریز بهترین افراد برای قرارا گرفتن در کنار لاریجانی هستند چرا که بیشتر از آنکه به صفت سیاسی شناخته شوند، افراد شناخته شده و تاثیرگذار در حوزه نمایندگی خود هستند و می‌توانند رضایت ترک‌ها و کردها و نمایندگان این مناطق را برای هیأت رئیسه مجلس جذب کنند. (۲/۱)

جمله‌ی درست: عبدالرضا مصری نماینده اصولگرای کرمانشاه و پزشکین نماینده اصلاح طلب تبریز بهترین افراد برای قرار گرفتن در کنار لاریجانی هستند. این دو تن می‌توانند رضایت ترک‌ها و کردها و نمایندگان این مناطق را برای هیأت رئیسه مجلس جذب کنند.

جمله‌ی نادرست: محمد باقر نوبخت سخنگوی دولت با حضور در همایش فرایند قانون‌گذاری، الزامات و راهکارها که برای آشنایی نمایندگان مجلس دهم با نحوه کار مجلس در محل مجلس دهم برگزار شد، به منتخبان مجلس دهم تاکید کرد.

جمله‌ی درست: محمد باقر نوبخت سخنگوی دولت، در همایش فرایند قانون‌گذاری حضور یافت. این همایش در محل مجلس قدیم برگزار شد. او خطاب به منتخبان مجلس، بر الزامات و راهکارها برای آشنایی نمایندگان مجلس دهم با نحوه کار تاکید کرد.

جمله‌ی نادرست: لاریجانی با بیان اینکه در موضوع هسته‌ای ایرانیان رفتار هوشمندانه‌ای داشتند زیرا بسیاری از مسائل از جمله غنی سازی تثبیت شد و با این کار غربی‌ها ناچار شدند پرونده‌های ساخته شده خود را جمع کنند، گفت: ...

جمله‌ی درست: لاریجانی گفت: ایرانیان در موضوع هسته‌ای رفتار هوشمندانه‌ای داشتند. بسیاری از مسائل از جمله غنی سازی تثبیت شد. با این کار غربی‌ها ناچار شدند پرونده‌های ساخته شده خود را جمع کنند. وی در این باره گفت: ...

۳-۲-۲-۱ عدم حذف جمله‌ی میان پیوندی (عاطفی، معترضه، تفسیری و بدلی)

گاهی اوقات نویسنده در جمله‌های خود بعد از هسته جمله، جمله‌های توضیحی و تفسیری می‌آورد که باعث طولانی شدن جمله می‌شود. در هر جمله باید از یک جمله‌ی میان پیوندی استفاده کرد و جمله‌های دیگر را می‌توان حذف کرد یا پس از جمله‌های اصلی آورد. (ذوالفقاری، ۱۳۹۲: ۲۱۸)

جمله‌ی نادرست: سخنگوی وزارت کشور گفت: ما تلاش خواهیم کرد تا قبل از ۷ خرداد سال جاری که روز تشکیل مجلس دهم است، کلیه امورات مربوط به انتخابات با همکاری شورای نگهبان به اتمام برسد. (۱/۵)

این جمله‌ی توضیحی بین جمله‌ی اصلی فاصله انداخته است برای جلوگیری از طولانی شدن جمله می‌توان آن را بعد از جمله اصلی آورد. جمله‌ی درست: سخنگوی وزارت کشور گفت: ما تلاش خواهیم کرد کلیه امورات مربوط به انتخابات با همکاری شورای نگهبان به پایان برسد. گفتنی است که این کارها تا قبل از ۷ خرداد سال جاری که روز تشکیل مجلس دهم است به انجام می‌رسد.

جمله‌ی نادرست: کوثری افزود: انتظار می‌رود بودجه مصوب مجلس برای تقویت بنیه دفاعی کشور که با حضور نمایندگان دولت در مجلس تصویب می‌شود و به تایید شورای نگهبان نیز می‌رسد به طور کامل نیز اختصاص می‌یابد. (۱/۱۴)

هسته و جمله اصلی این خبر چنین است: انتظار می رود بودجه مصوب مجلس برای تقویت بنیه دفاعی کشور به طور کامل اختصاص یابد. عبارت «که با حضور... می رسد» جمله های توضیحی است که بین جمله اصلی فاصله انداخته و باعث طولانی شدن جمله شده است. این جمله هارا میتوان بعد از جمله اصلی آورد.

جمله درست: انتظار می رود بودجه مصوب مجلس برای تقویت بنیه دفاعی کشور به طور کامل اختصاص یابد. این بودجه با حضور نمایندگان دولت در مجلس تصویب می شود و به تایید شورای نگهبان نیز می رسد.
 جمله نادرست: هاشمی رفسنجانی، صبح دیروز در ادامه سلسله جلسات شورای هم اندیشی قرآنی که با حضور محققین و پژوهشگران در مجمع تشخیص مصلحت نظام برگزار شد، مسایل مربوط به تدوین قوانین منسجم را از ضرورت های کشور دانست. (۲/۱)
 جمله توضیحی باعث بین جمله اصلی فاصله انداخته و آن را طولانی کرده است. اصل جمله چنین است: هاشمی رفسنجانی، صبح دیروز در ادامه سلسله جلسات شورای هم اندیشی قرآنی، مسائل مربوط به تدوین قوانین منسجم را از ضرورت های کشور دانست. هاشمی رفسنجانی، صبح دیروز در ادامه سلسله جلسات شورای هم اندیشی قرآنی، مسائل مربوط به تدوین قوانین منسجم را از ضرورت های کشور دانست. این جلسه با حضور محققین و پژوهشگران در مجمع تشخیص مصلحت نظام برگزار شد.
 جمله نادرست: به گزارش تسنیم، حسینعلی امیری سخنگو و قائم مقام کشور با اشاره به برگزاری دور دوم انتخابات مجلس شورای اسلامی در دهم اردیبهشت ماه سال ۹۵ از آمادگی کامل وزارت کشور برای برگزاری این دوره از انتخابات خبر داد. (۱/۵)
 جمله درست: به گزارش تسنیم، حسینعلی امیری سخنگو و قائم مقام کشور از آمادگی کامل وزارت برای برگزاری دور دوم انتخابات مجلس شورای اسلامی خبر داد. این انتخابات در دهم اردیبهشت سال ۹۵ برگزار می شود.

۴-۱-۲-۲ ابهام

« ابهام یعنی دو یا چند معنایی بودن جمله که موارد متعددی دارد؛ مثل فشردن سازی، کلی گویی، پیچیده نویسی، جابه جایی ارکان جمله و... . در گذشته یکی از عیب های کلام تعقید نام داشت که این تعقید گاه لفظی و گاه معنوی بود. امروز ابهام همان تعقید لفظی و معنوی کلام است.» (ذوالفقاری، ۱۳۹۲: ۲۲۵)

۴-۱-۲-۱-۲ جابه جایی ارکان جمله

در برخی از نوشته ها ابهام وجود دارد. با جابه جایی ارکان جمله باعث می شود ابهام نوشته برطرف گردد و خواننده درک بهتری از متن داشته باشد.

یکی از وظایف ویراستار برطرف کردن ابهام های لفظی و معنوی جمله ها است تا فهم آن ها برای مخاطب آسان شود.
 جمله نادرست: هاشمی هیچ وقت نگفته است که در این جلسات شرکت نمی کند چون معتقد هستند که مکان هایی که جامعه در آن تشکیل می شود امنیت ندارد. (۱/۱۴)

با عبارت « مکان هایی که جامعه در آن...» این سوال در ذهن پیش می آید که مکان در جامعه تشکیل می شود یا جامعه در مکان؟! پس جمله را باید این گونه نوشت: مکان های تشکیل شده در جامعه.
 جمله درست: هاشمی هیچ وقت نگفته است که در این جلسات شرکت نمی کند چون معتقد هستند که مکان های تشکیل شده در جامعه امنیت ندارد.

جمله نادرست: در اطلاع رسانی همه ما باید تلاش کنیم تا هرچه می شود به طور شفاف به مردم خبر دهیم و یکی از رسالت های ما که توسط مردم انتخاب شده ایم، اطلاع رسانی درست و قرار دادن اطلاعات دقیق در اختیار مردم است. (۲/۱۱)

جمله درست: یکی از رسالت های ما که توسط مردم انتخاب شده ایم، اطلاع رسانی درست و قرار دادن اطلاعات دقیق در اختیار مردم است. در اطلاع رسانی همه ما باید تلاش کنیم تا هرچه می شود به طور شفاف به مردم خبر دهیم
 جمله نادرست: یک پیچ و مهره از دستگاه الکترونیکی خود را حاضر نیستند به ما بفروشند. (۵/۱۶)
 جمله درست: حاضر نیستند یک پیچ و مهره از دستگاه الکترونیکی خود را به ما بفروشند.
 جمله نادرست: امروز هزینه های بسیاری برای ایجاد نا امنی در کشور ما می شود. (۵/۲)
 جمله درست: امروزه برای ایجاد نا امنی در کشور، هزینه های بسیاری می شود.

جمله نادرست: حال می توان فکر کرد که چنین کاری بر اساس منطق باشد و فقها قبول کرده اند کسانی که پشت های میز می نشینند و همه نوع خوراکی جلوی رویشان است... (۵/۱۶) (پشت میز ها می نشینند).
 از تمامی نرم افزار ها با موضوع خاص و جذاب این شرکت کمتر از دو ماه استفاده کرده است. (۳/۱)

جمله درست: این شرکت کمتر از دو ماه از تمامی نرم افزارها با موضوع خاص و جذاب استفاده کرده است.
 جمله نادرست: انقلاب اسلامی ایران در مسیری که امام (ره) طراحی کرده است، با وجود دشمنان داخلی و خارجی به مسیر خود ادامه داده، متوقف نشده و نخواهد شد. (همان)
 جمله درست: انقلاب اسلامی ایران با وجود دشمنان داخلی و خارجی در مسیری که امام (ره) طراحی کرده است به مسیر خود ادامه داده، متوقف نشده و نخواهد شد.

۲-۲-۲ خطاهای کاربرد نادرست فعل

فعل یکی از رکن های اصلی جمله است. هر خطایی که در کاربرد فعل به وجود آید موجب تغییر معنایی جمله و باعث ابهام جمله می شود و به نوعی بر ساختمان نحوی جمله اثر منفی می گذارد.

۲-۲-۲-۱ حذف بی قرینه فعل

دو نوع حذف فعل در جمله وجود دارد: ۱- حذف به قرینه لفظی ۲- حذف به قرینه معنوی
 وقتی فعل در جمله تکرار می شود می توان یکی از فعل ها را حذف کرد که به آن حذف به قرینه لفظی می گویند. حذف به قرینه معنوی یعنی خواننده از سیاق جمله می تواند به افعال و ضمیر های جمله پی ببرد. حال اگر هیچ کدام از این حذف ها نباشد و بدون این ها فعل جمله حذف شود در متن ابهام ایجاد می شود و خواننده در خواندن متن دچار مشکل می شود.
 نمونه هایی از حذف بدون قرینه فعل در روزنامه خبر جنوب:
 جمله نادرست: در چندین عملیات باند های گروگان گیر شناسایی، متلاشی و مجرمین دستگیر و تحویل دستگاه قضایی استان شدند. (۲/۲۰)

در این خبر فعل بدون قرینه لفظی و معنوی حذف شده است و فعل آخر جمله با متن هم خوانی ندارد.
 جمله درست: در چندین عملیات باند های گروگان گیر، شناسایی و متلاشی شدند. مجرمین را دستگیر کردند و تحویل دستگاه قضایی استان دادند.

جمله نادرست: طبق اعلام قبلی هیئت رئیسه مجلس خبرگان جلسه داشت. همچنین قرار بود کمیسیون های تخصصی تشکیل و هیئت رئیسه آن ها نیز انتخاب شوند که این کار انجام و اخبار آن را از رسانه شنیدند. (۵/۲)
 جمله درست: طبق اعلام قبلی، هیئت رئیسه مجلس خبرگان جلسه داشت. همچنین قرار بود کمیسیون های تخصصی تشکیل دهند تا هیئت رئیسه آن ها نیز انتخاب شوند که این کار انجام شد و اخبار آن را از رسانه شنیدند.
 جمله نادرست: معاونت سپاه نینوا گلستان این خانم ۳۳ ساله را به دلیل فعالیت گسترده در پنج گروه تلگرامی که به طور سازمان یافته و هماهنگ اقدام به انتشار مطالب فوق در راستای تحقق اهداف شوم دشمنان نظام می کرد، شناسایی و دستگیر و تحویل مقامات قضایی کرد. (۵/۳۰)

جمله درست: این خانم ۳۳ ساله به دلیل فعالیت گسترده در پنج گروه تلگرامی به انتشار مطالب فوق در راستای تحقق اهداف شوم دشمنان اقدام می کرد. فعالیت این خانم از پیش سازمان یافته و هماهنگ بود. معاونت سپاه نینوا گلستان این خانم را شناسایی و دستگیر کرد و تحویل مقامات قضایی داد.

جمله نادرست: علی مطهری از حسن روحانی خواست به وزارت کشور دستور دهد که اعتبار نامه مینو خالقی را صادر و به مجلس ارسال نماید. (۲/۱۱)

جمله درست: علی مطهری از حسن روحانی خواست به وزارت کشور دستور دهد که اعتبار نامه مینو خالقی را صادر کند و به مجلس ارسال نماید.

۲-۲-۳ خطاهای کاربرد نادرست حرف (نشانه)

۲-۲-۳-۱ کاربرد نا به جای حرف (را)

«را» نشانه مفعول بی واسطه است و پس از فعل می آید. آوردن آن پس از «فعل»، «ی» نکره، «نهاد»، «متمم» و بین اجزای فعل مرکب نادرست است. (ذوالفقاری، ۱۳۹۲: ۲۵۹)

نمونه هایی از کاربرد نا به جای حرف (را) در روزنامه خبر جنوب:

جمله نادرست: هر دستی که بخواهد در این زمینه دخالت کند را قطع خواهند کرد. (۱/۲۱)

جمله درست: هر دستی را که بخواهد دخالت کند در این زمینه، قطع خواهند کرد.
 جمله نادرست: بخشی از قانون جدیدی که در حال تدوین آن هستیم را تصویب کرده ایم. (۲/۱۱)
 جمله درست: بخشی از قانون جدیدی را تصویب کرده ایم که در حال تدوین آن هستیم.
 جمله نادرست: مقام معظم رهبری دو اولویت فوری برای مجلس دهم را بر شمردند. (۳/۱۰)
 جمله درست: مقام معظم رهبری دو اولویت فوری را برای مجلس دهم بر شمردند.

۳- ویرایش فنی

ویراستار در ویرایش فنی « متن را از لحاظ شیوه رسم الخط، نشانه های فصل و وصل، پاراگراف بندی، علائم سجاوندی، یک دست کردن ضبط ها و اصلاحات، تعیین محل تصاویر و جدول ها بررسی می کند. همچنین باید به اندازه قلم حروف، تیرهای اصلی و فرعی، سر صفحه ها و فصل ها توجه داشته باشد.» (یاحق، ۱۳۸۸: ۱۲۸). به زبان ساده تر، ویراستار در این مرحله از ویرایش، به متن آراستگی، نظم و ترتیب می دهد.

۳-۱ نشانه گذاری

«نشانه گذاری در یک متن را می توان به تابلو ها و علائم رانندگی در جاده ها تشبیه کرد که با توجه به آن ها می توان به راحتی به پایان راه رسید و به بی راهه نرفت. نشانه گذاری در یک متن موجب می شود تا به راحتی خواننده کلمه ها و جمله ها را از نظر وصل و جدایی بخواند و مفهوم آن ها را در یابد. فهم متن را آسان و کمک به رفع ابهام در متن می کند.» (قهرمانی، ۱۳۹۲: ۲۶)
 « واژه سجاوندی از نام ابوالفضل محمدبن ابو یزید طیفور غزنوی ملقب به سجاوندی گرفته شده است. وی نخستین کسی است که نشانه های هفت گانه وقف را در نشانه گذاری قرآن به کار برده است.» (ذوالفقاری، ۱۳۹۲: ۲۶)
 نشانه گذاری در متن می تواند یکی از ساده ترین موارد رعایت درست نویسی و رفع ابهام در جمله به شمار آید؛ اما متأسفانه به نشانه گذاری در متن خیلی کم توجه می شود و یک مسأله پیش پا افتاده به حساب می آید در صورتی که همین نشانه های ساده می تواند به خواننده برای درک بهتر متن کمک بزرگی کند. « هرچند برخی تصور می کنند که ویراستاری همین نشانه گذاری و آن هم کاربرد افراطی و نامناسب آن است؛ در این صورت باید به چنین کسانی «ویرگولاستار» گفت، نه ویراستار. (همان)

۳-۱-۱ ویرگول، کاما یا درنگ (نما)،

نقش ویرگول در متن بسیار اهمیت دارد. ویرگول نشانه مکث کوتاه در یک متن است که باید درست و به جا از آن استفاده شود. استفاده از ویرگول موجب می شود که جریان فکری نویسنده در متن به راحتی به ذهن خواننده منتقل شود. (قهرمانی، ۱۳۹۲: ۶۰)
 نمونه هایی از عدم رعایت ویرگول (،) در روزنامه خبر جنوب:
 جمله نادرست: در نهایت پس از رفع ایرادات پرونده به جریان افتاد. (۳/۱۰)
 در جایی که ممکن است خواننده کلمه را با کسره اضافه بخواند از ویرگول استفاده می شود. پس از واژه «رفع» در جمله بالا به ویرگول نیاز است.

جمله نادرست: بنابراین امروز مجلس جلسه علنی ندارد، اما شعب جلسه خود را به طور منظم تشکیل می دهد. (همان)
 « قبل از «اما»، «ولی»، «اگر»، «سپس» و کلمه های عطف کاما گذاشته نمی شود. (ذوالفقاری، ۱۳۹۲: ۳۲) در این جا کاما قبل از «اما» حذف و به کلمه بعدی: «شعب» اضافه می شود. (این خطا در روزنامه زیاد به چشم می خورد).
 جمله درست: بنابراین امروز مجلس جلسه علنی ندارد اما شعب، جلسه خود را به طور منظم تشکیل می دهد.
 جمله نادرست: برجام در جریان مذاکرات دنیایی به جنگ ملت ایران آمد، ولی با عظمت حضور مردم در انتخابات ۹۲ به عقب نشست. (۲/۱)

جمله درست: برجام در جریان مذاکرات دنیایی به جنگ ملت ایران آمد ولی با عظمت حضور مردم در انتخابات ۹۲ به عقب نشست.

۲-۳ شیوه خط فارسی

حفظ زبان فارسی اهمیت ویژه ای دارد. ضامن استقلال و هویت این ملت کهن سال و با فرهنگ است. تاریخ ادبیات ایران شاهد زنده ای است بر پویایی و قدرتمندی زبان فارسی است که از کتیبه های داریوش بزرگ و آثار دیگران آغاز شده و تا به امروز ادامه دارد و در تمامی آن ها نشانه های فرهنگ غنی، پایداری، استحکام و اقتدار به چشم می خورد. (قهرمانی، ۱۳۹۲: ۱۳)

پس از حمله اعراب زبان تمامی کشور های مغلوب، زبان عربی شد؛ ولی زبان فارسی جز آمیزش با برخی واژه های عربی همچنان فارسی باقی ماند. در این زمینه کوشش کسانی مانند: رودکی، فردوسی، سعدی و حافظ و دیگران بی تأثیر نبوده است. (همان)

خط فارسی به دلیل ویژگی های خاص خود از آغاز دستخوش تغییر و تصرف چند گونه ای بوده، قاعده و شیوه یک دستی نداشته است که مورد قبول همه اهل زبان فارسی باشد. بر همین اساس اتصال و انفعال بعضی از کلمه ها به نوع خط، سلیقه و چگونگی خوش نویسی بستگی داشته است. (همان: ۱۴)

در شیوه خط فارسی مشکلاتی وجود دارد که موجب نا هماهنگی در نگارش واژه ها می شود. از جمله این مشکلات:

- ۱- یکی نبودن موارد سر هم نویسی و جدا نویسی و رواج شکل های گوناگون نوشتاری؛
- ۲- آمیختن رسم الخط عربی با شیوه خط فارسی و نگارش بی قاعده واژه ها و عبارت های بر گرفته از زبان عربی؛
- ۳- ابهام بسیار زیاد در خط فارسی به دلیل عدم نظم میان حرف های الفبا و آواهای زبان.

۱-۲-۳ پیوسته یا جدا نویسی کلمه ها

اصل بر جدا نویسی کلمات است. هر کلمه یک واحد مستقل معنایی را تشکیل می دهد. پس پیوسته نوشتن آن باعث اشتباه در خواندن یا طولانی و پر دندانه شدن کلمه می شود. (ذوالفقاری، ۱۳۹۲: ۶۱)

نمونه هایی از پیوسته نویسی در روزنامه خبر:

جمله نادرست: شایعات، فضا سازی و بی اخلاقی های بی حد و اندازه ای به اینجانب روا داشته شده و مواردی به اینجانب منتسب کرده اند. (۱/۵)

«این» و «آن» نسبت به کلمه پیش از خود جدا نوشته می شود.

جمله نادرست: کار حراست ها رفع موانع پیش روی فرصت هایی است که برای کشور بوجود می آید. (۶/۱۵)

«حرف «ب» در عبارت های فعلی، غیر فعلی و عبارت های قیدی جدا نوشته می شود.» (قهرمانی، ۱۳۹۲: ۴۳)

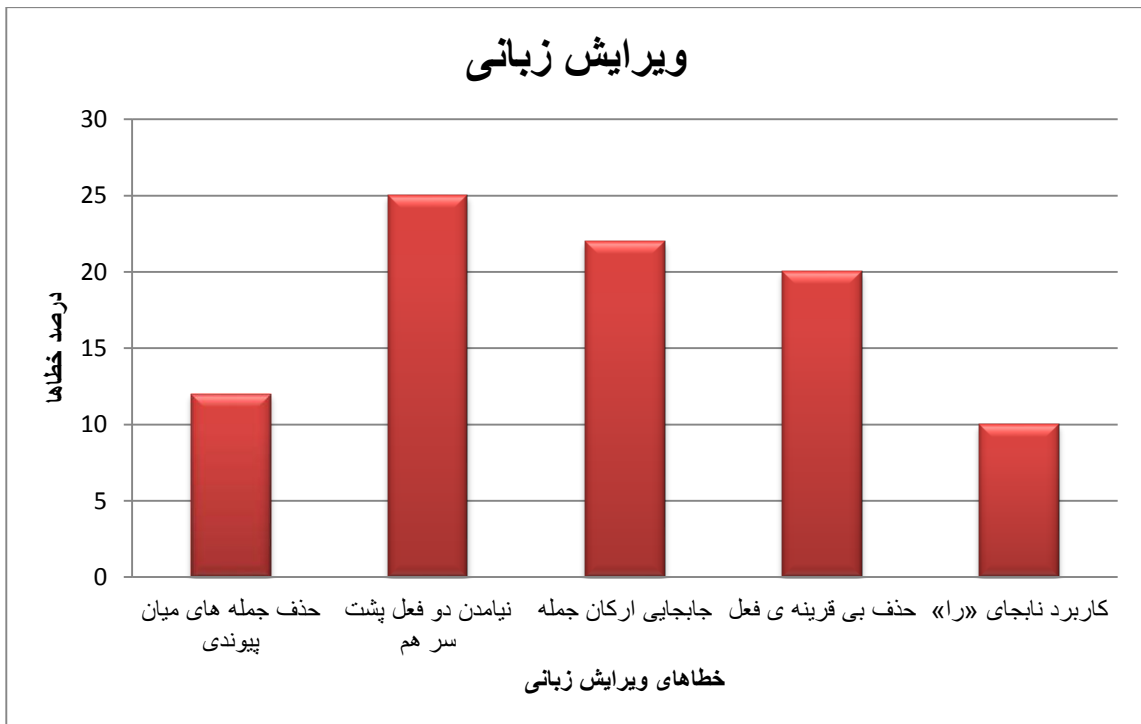
جمله نادرست: براساس توافق F.A.T، اقتصاد یک کشور توسط این سیستم پالایش میشود. (۶/۱۵)

«جز پیشین» همیشه جدا از فعل نوشته می شود.» (همان)

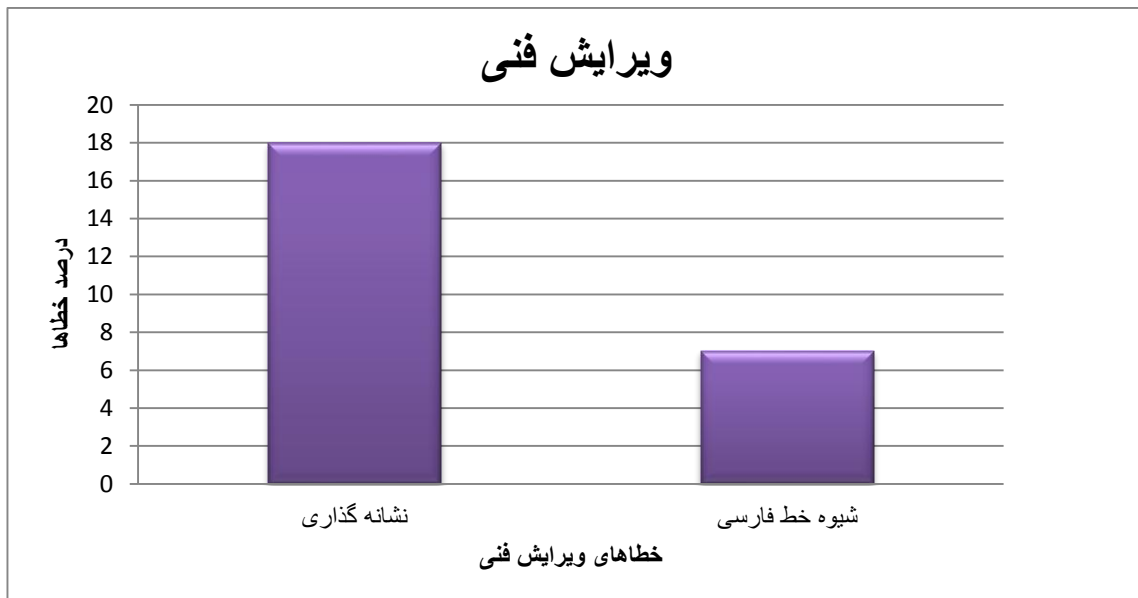
جمله نادرست: این عضو جامعه روحانیت در گفتگویی که به مناسبت ایام دهه فجر با خبر آنلاین داشت برایمان از روزهای بعد از پیروزی انقلاب اسلامی گفت. (۱/۵)

«ترکیب های میان وندی با «واو» به صورت جدا نوشته می شود.» (ذوالفقاری، ۱۳۹۲: ۶۳)

۴- نمودارها نمودار ویرایش زبانی

نمودار ویرایش فنی

نتیجه گیری

این پژوهش به منظور میزان پای بندی روزنامه خبر جنوب به اصول ویرایشی و نگارشی بررسی شده است و این که روزنامه خبر تا چه میزان اصول درست نویسی را رعایت کرده است. در این پژوهش صفحه سیاسی روزنامه سال (۱۳۹۵) مطالعه شده است. به گونه ای که پنج نسخه در هر ماه گزینش می شود. نسخه های یکم، دهم، پانزدهم، بیستم و سی ام هر ماه.

براساس نمودار ویرایش فنی و زبانی می توان به نتایج زیر دست یافت:

- ۱- تمامی خطاهای ذکر شده در بخش ویرایش فنی و زبانی با بسامد های متفاوتی در متن روزنامه خبر دیده می شود.
 - ۲- خطاهای ویرایش زبانی در روزنامه بیشتر به چشم می خورد. همان طور که از نمودار فصل سوم مشخص است، واژگان عربی با بسامد فراوان به کار رفته است. این در حالی است که برای بسیاری از این واژه ها برابر های فارسی مناسب و پر کار برد وجود دارد.
 - ۳- خطا در ساختار جمله های مطالب روزنامه به صورت ابهام، درازنویسی، آوردن دو فعل پشت سر هم و نیاوردن جمله کوتاه بروز کرده است که آوردن دو فعل پشت سر هم و آوردن جمله های طولانی، به ترتیب بیشترین بسامد را دارند. به گونه ای که در بعضی از قسمت های متن، خواننده دچار سر در گمی می شود.
 - ۴- بیشترین خطا در کاربرد فعل به صورت های کاربرد نادرست وجه وصفی، دوری اجزای فعل و حذف بی قرینة فعل، رخ داده است که از این میان، کاربرد نا درست وجه وصفی بیشترین بسامد را دارد.
 - ۵- در بخش ویرایش فنی به نشانه گذاری بی توجهی می شود یا به صورت درست انجام نمی شود. کما «،» یکی از نشانه هایی است که در روزنامه خبر به درستی به کار نرفته است. در قسمت هایی از متن که باید از کما استفاده شود از آوردن آن سر باز زده است و بر عکس در قسمت هایی که به کما نیازی نیست آن را در متن آورده است.
 - ۶- در نگارش کلمه های همزه دار شیوة یکسانی وجود ندارد. کلمه هایی مانند: هیأت، رئیس، ارائه، مسائل و از این دست، نگارش یکسانی ندارند. می توان گفت که در نگارش این گونه کلمه ها سلیقه ای عمل شده است. در پیوسته و جدا نویسی کلمه ها هم این روش به کار گرفته شده است. برخی کلمه ها در بعضی از قسمت های متن جدا و در قسمتی دیگر سر هم نوشته شده است.
 - ۷- بیشترین خطا در بخش فنی، به صورت نشانه گذاری، پیوسته و جدا نویسی کلمه ها و نگارش نا درست همزه، نمایان است که نشانه گذاری با بسامد بسیاری به کار رفته است.
- براین اساس می توان گفت در ظاهر این گونه بر داشت می شود که روزنامه خبر جنوب به اصول ویرایش و نگارش زبان فارسی توجه می کند. ولی در عمل این گونه نشان نمی دهد. به نظر می رسد که روزنامه خبر، ویرایش را تنها در غلط های املائی و نشانگان خلاصه کرده است. تصور او از ویرایش این است که یک متن غلط املائی نداشته باشد و علائم سجاوندی در متن رعایت شود که حتی نشانه گذاری در متن را هم به درستی رعایت نکرده و آن را پس و پیش به کار می برد. اما در تمام نوشته های متن روزنامه هیچ گونه غلط املائی و تایپی مشاهده نمی شود، تنها همین نمونه را به درستی و کامل انجام داده است.
- روزنامه خبر بیشتر در صدد آن است متنی را در ستونی جای دهد که آن ستون از متن پر شود اما دیگر به درست نوشتن متن و به کار گیری جمله ها اهمیت نمی دهد. به قول معروف برای خالی نبودن عریضه متنی می گذارد؛ در بیشتر صفحه ها چنان این متن را کش و قوس می دهد که سر و ته نوشته را گم می کنی یا در همان نوشته چنان تکرار وجود دارد که خستگی به سراغ می آید تا جایی که نوشته را رها می کنی. نمودار به دست آمده در فصل سوم نشان می دهد که ویرایش فنی کمی بیشتر رعایت شده است و اصلاً به ویرایش زبانی هیچ گونه توجهی نشده است.

منابع و مراجع

- [۱] آربین پور، یحیی (۱۳۷۴). از صبا تا نیما. جلد ۱. تهران: زوار.
- [۲] احمدی، ثریا و... (۱۳۹۷). بازنمایی پیام های سلامت محور در مطبوعات (تحلیل مضمونی مطالب روزنامه های ایران، همشهری و جام جم). رسانه: سال بیست و نهم.
- [۳] اره چی، مهران (۱۳۹۰). بررسی تطبیقی الگوهای غیر معیار در مطبوعات ورزشی با تأکید بر بهینه سازی زبان مطبوعات ورزشی کشور. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه آزاد اسلامی. تهران مرکزی.
- [۴] ایرانی، ناصر (۱۳۷۴). زبان فارسی را حفظ کنیم، در باره زبان فارسی. مرکز نشر دانشگاهی.
- [۵] ارژنگ، غلامرضا (۱۳۹۴). ویرایش زبانی. تهران: قطره.
- [۶] بادامدردی، زهرا (۱۳۹۵). بررسی ویژگی های صوری و زبانی از روزنامه ها از دوران قاجار تا دوران معاصر. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشکده ادبیات و علوم انسانی. دانشگاه فردوسی مشهد.
- [۷] باقریان نژاد اصفهانی، زهرا (۱۳۷۱). روزنامه نگاری در ایران. اصفهان: مولانا.
- [۸] باطنی، محمد رضا (۱۳۷۰). مسائل زبان شناسی نوین. تهران: آگاه.
- [۹] بدیعی، نعیم و... (۱۳۹۳). روزنامه نگاری نوین. تهران: دانشگاه علامه طباطبایی.
- [۱۰] پروین، ناصرالدین (۱۳۷۷). تاریخ روزنامه نگاری ایران و دیگر پارسی نویسان (جلد ۱). تهران: مرکز نشر دانشگاهی.
- [۱۱] تاکی، گیتی (۱۳۹۵). شیوه های گفتمانی تبلیغات روزنامه ها و مجلات زبان فارسی. فصلنامه علمی پژوهشی. دانشگاه الزهرا.
- [۱۲] توکلی، احمد (۱۳۷۹). ویراستاری و مدیریت اخبار. تهران: خجسته.
- [۱۳] ذوالفقاری، حسن (۱۳۹۲). راهنمای ویراستاری و درست نویسی. تهران: نشر علم.
- [۱۴] _____ (۱۳۸۶). آسیب شناسی زبان مطبوعات. مقاله فصلنامه علمی تخصصی رسانه.
- [۱۵] رضا نژاد، حسین (۱۳۹۴). نقش روزنامه های فارسی زبان استانبول در انقلاب مشروطه ایران. مقاله خوارزمی، فصلنامه علمی تخصصی.
- [۱۶] رضایی، مهدی (۱۳۹۲). دستور زبان فارسی. تهران: میترا.
- [۱۷] سحاب اسدی ضمیر، کمال (۱۳۹۲). نقد ویراستاری روزنامه ایران در سال های ۱۳۷۳، ۷۶، ۸۰، ۸۴، ۸۸ و ۹۰. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه آزاد اسلامی، تهران مرکزی.
- [۱۸] شکرخواه، یونس (۱۳۷۹). خبر. تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، مرکز مطالعات و تحقیقات رسانه ها.
- [۱۹] صدر هاشمی، محمد (۱۳۶۳). تاریخ جراید و مجلات ایران. اصفهان: کمال.
- [۲۰] فرقانی، محمد مهدی و... (۱۳۹۲). بازتاب مؤلفه های فرهنگ مدرن در مطبوعات عصر قاجار. مقاله فصلنامه علوم اجتماعی.
- [۲۱] قهرمانی، ابوالفتح (۱۳۹۲). راهنمای ویراستاری و درست نویسی. تهران: وزارت آموزش و پرورش، مؤسسه فرهنگی منادی تربیت.
- [۲۲] محیط طباطبایی، محمد (۱۳۷۵). تاریخ تحلیلی مطبوعات ایران. تهران: بعثت.
- [۲۳] مسعودی، امید (۱۳۸۲). مبانی نگارش رسانه. تهران: خجسته.
- [۲۴] مولانا، حمید (۱۳۹۲). سیر ارتباطات اجتماعی در ایران از مشروطه تا انقلاب اسلامی. تهران: کتاب نشر.
- [۲۵] هادوی، محمد حسین (۱۳۹۱). تحلیل محتوای اخبار اجتماعی روزنامه ایزان و آفتاب یزد از دیدگاه رعایت اصول حرفه ای در خبر نویسی. پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی. تهران مرکزی.
- [۲۶] یاحقی، جعفر و... (۱۳۸۸). راهنمای نگارش و ویرایش. مشهد: به نشر (انتشارات آستان قدس رضوی).